

4. Завацька Л. М. Технології професійної діяльності соціального педагога: навч. посібн. для ВНЗ. Київ: Видавничий Дім «Слово», 2008. 240 с.
5. Заверико Н.В. Технології соціально-педагогічної підтримки сім'ї з дитиною. *Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології*. 2015. № 8 (52). С. 333-340.
6. Кравченко О.В. Формування особистісної ідентичності дитини-сироти в умовах прийомної сім'ї. *Наукові записки кафедри соціальної роботи та соціальної педагогіки*. 2019. Т. 1(23). С. 98-102.
7. Костіна В. В. Теорія та практика використання етнопедагогічних засобів у професійній підготовці майбутніх фахівців соціальної сфери до профілактики дезадаптації учнів : навч.-метод. посіб. Харків : ФОП Мезіна, 2018. 112 с.
8. Лемко Г.І. Соціалізація дітей-сиріт і дітей, позбавлених батьківського піклування, в умовах прийомної сім'ї. *Гірська школа Українських Карпат*. 2013. С. 223-225.
9. Лютий В. П. Технологія соціальної роботи: конспект лекцій: Р. 1. Загальні технології соціальної роботи. Київ: Академія праці і соціальних відносин, 2003. 75 с.
10. Микитюк М.В. Формування емоційної стабільності у дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування, під час перебування в прийомній сім'ї. *Проблеми соціальної роботи*. 2016. № 1. С. 103-107.
11. Музеї України просто неба. URL: <https://museums.authenticukraine.com.ua/ua/> (дата звернення: 20.03.2024).
12. Технології соціально-педагогічної діяльності: навч. посібн. Уклад. : Н.М. Коляда. Умань, 2009. 70 с.

Кульчицький Тарас

доктор філософії, Ph.D в галузі права, старший викладач кафедри кібербезпеки Тернопільський національний технічний університет імені Івана Пулюя, Тернопіль, Україна

Савка Володимир

аспірант спеціальності 231 Соціальна робота Тернопільський національний педагогічний університет імені Володимира Гнатюка

АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ СОЦІАЛЬНО-ПРАВОВОГО ЗАХИСТУ

УЧАСНИКІВ БОЙОВИХ ДІЙ

Аналізуються актуальні питання соціально-правового захисту учасників бойових дій, військовослужбовців, окреслюється правові основи системи соціальних гарантій військовослужбовців та учасників бойових дій в Україні. У дослідженні визначаються закони України та законодавчі актами, які регламентують питання соціального захисту учасників

бойових дій і військовослужбовців та аналізуються практичні аспекти соціально-правового захисту учасників бойових.

Ключові слова: учасники бойових дій, соціально-правових захист, військовослужбовці, соціальні гарантії та права, фахівці соціальної сфери.

Актуальність питання соціально-правового захисту учасників бойових дій в Україні на сьогодні є беззаперечним та вельми суттєвим у сучасному суспільстві, зокрема й галузі соціальна робота.

Звернемо увагу, що такі дослідники як Алещенко В., Бейкун А., Клачко А., Пашинський В., Семенченко О. активно вивчали питання соціального захисту військовослужбовців та учасників бойових дій, актуалізуючись здебільшого на проблемах правового регулювання цього питання. Інші науковці, такі як Пасіка С., Сайнецький О. спрямовували свої дослідження на визначення правового поля "соціального забезпечення" [1; 3; 5; 9].

Для забезпечення системи соціальних гарантій і прав військовослужбовців та учасників бойових дій, яка є важливою складовою механізму забезпечення обороноздатності держави, варто керуватися законами України та законодавчими актами, які регламентують питання соціального захисту військовослужбовців. Зокрема це: «Про Збройні Сили України»; «Про соціальний і правовий захист військовослужбовців та членів їх сімей»; «Про державні гарантії соціального захисту військовослужбовців, які звільняються із служби в зв'язку з реформуванням Збройних Сил України, та членів їхніх сімей»; «Про пенсійне забезпечення військовослужбовців та осіб начальницького і рядового складу органів внутрішніх справ».

Зауважимо, що саме цими законами України та законодавчими актами керується сама система соціальних гарантій військовослужбовців та учасників бойових дій в Україні яка включає в себе ряд пільг та підтримку з метою забезпечення їхнього соціального захисту. Ці гарантії обіймають:

- грошове забезпечення та виплати у разі поранення або інвалідності, а також підтримка сімей загиблих учасників бойових дій;
- медичне обслуговування та безкоштовна медична допомога і реабілітація для поранених та інвалідів, включаючи санаторно-курортне лікування;
- соціальна підтримка та допомога в отриманні житла, працевлаштуванні, навчанні та інші види соціальної підтримки;
- пільги, підтримка та знижки на житлові та комунальні послуги, пільгове оподаткування тощо [1; 2].

У цілісному своєму застосуванні система спрямована на підтримку учасників бойових дій та їхніх сімей, які зазнали важких випробувань через участь у війні або збройному конфлікті.

Загалом проаналізувавши низку наукових досліджень з означеного питання, ми можемо стверджувати, що практичні аспекти соціально-правового захисту учасників бойових чітко не окреслені. Адже для того щоб надати якісну, вичерпну консультацію військовослужбовцям та учасникам бойових дій необхідно отримати від особи інформацію, яка стосується належного їй майна, місця роботи, рівня доходів, її дітей, членів її сім'ї. Не завжди отримана інформація є правдивою та вичерпною. В процесі спілкування виявляються «проблемні моменти», вимальовується план дій, перелік пропозицій для забезпечення бажаного результату. Досить часто клієнту важко пояснити механізм дії тієї чи іншої норми законодавства України через те, що людина попередньо отримала невірну інформацію, невірно зрозуміла анонс змін до існуючого або прийняття нового законодавства, що висвітлювалось в численних ЗМІ, інтернет-виданнях, «каналах» та ін. У багатьох випадках клієнт (учасник бойових дій), самостійно отримуючи інформацію через ЗМІ, інтернет-ресурси, читає та сприймає лише те, що йому подобається, те, що його влаштовує в конкретній ситуації, а інше – ні. З огляду на це, слід роз'яснювати норми чинного законодавства України, формувати в клієнта (учасника бойових

дій) коректне бачення правових процесів, їхнього законодавчого регулювання, наявність певних прав, механізмів їх забезпечення [7; 8].

Саме тому, державним структурам необхідно посилити та популяризувати право роз'яснювальну роботу серед населення, у першу чергу це необхідно в сфері соціального захисту учасників бойових дій та членів їхніх сімей (ветеранів війни, інвалідів війни, членів сімей загиблих учасників бойових дій).

У процесі роботи з цією категорією клієнтів, часто можна з'ясувати, що оформлення тієї чи іншої пільги, виплати, компенсації стало можливим лише після звернення до “зубастого” юриста переважно приватної практики, тривалих судових процесів та інших видів бюрократичного доказування, здавалося б очевидних фактів, подій та моментів. Досить часто такі процедури доказування тягнуть за собою значні фінансові витрати, нервові перевантаження, витрати часу. Непоодинокі випадки, коли фахівцю-практику доводиться переробляти правову документацію, яку почав оформляти, однак з тих чи інших причин так і не завершив інший спеціаліст. У цих випадках доводиться спершу виправляти вже допущені помилки, а вже далі вести справу в правильному руслі, відкидаючи непотрібні етапи, саме тому на нашу думку доцільним було б опанування фахівцями соціальної сфери програми підвищення кваліфікації розробленої І. Трубавіною та Л. Петришин «Соціальна робота з військовослужбовцями та військово-соціальна робота» в контексті цілей сталого розвитку [6].

Загалом, хочемо наголосити, що основою соціально-правового захисту є ряд актуальних питань, якими необхідно володіти фахівцю соціальної сфери: слід бути обізнаним з найновішими нормативними документами соціального спрямування; бути готовим до ефективної співпраці з громадськими активістами (юридична сотня); володіти психологічною культурою, вмінням комунікувати; розвинутою емпатією, повагою до учасників бойових дій та їх родин; бути готовим до активної

волонтерської діяльності; розширювати кола консультативних послуг, за рахунок співпраці з фахівцями інших галузей юридичного та соціального спрямування.

Список використаних джерел

1. Алещенко В. І. Соціально-психологічна адаптація учасників бойових дій. *Психологічний журнал*, № 8, 2022. С. 6–16. <https://doi.org/10.31499/2617-2100.8.2022.258305>.
2. Аналіз системи соціального захисту ветеранів та військовослужбовців. Електронний ресурс. Режим доступу <https://legal100.org.ua/wp-content/uploads/2022/08/2022-Bila-kniga.pdf>.
3. Бейкун А., Клачко А. Соціальний захист військовослужбовців: нормативно-правове забезпечення та сутність. Підприємництво, господарство і право. 2021. № 6. С. 90–94.
4. Урядовий портал органів виконавчої влади. Електронний ресурс. Режим доступу <https://www.kmu.gov.ua/news/uriad-zapustyv-stratehichniyi-proekt-perekhodu-vid-viiskovoi-sluzhby-do-tsyvilnoho-zhyttia>.
5. Пасіка С.П. Адміністративно-правове регулювання соціального забезпечення військовослужбовців Збройних Сил України: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. юридичних наук: 12.00.07. Запоріжжя, 2011. 21 с.
6. Обґрунтування програми підвищення кваліфікації «Соціальна робота з військовослужбовцями та військово-соціальна робота» в контексті цілей сталого розвитку. Ірина Трубавіна, Михайло Медвідь, Анджей М. Цвер, Людмила Петришин та Галина Мешко. Second International Conference on Sustainable Futures: Environmental, Technological, Social and Economic Matters. E3S Web of Conferences, Volume 280. 2021. Режим доступу [https://www.e3s-conferences.org/component/solr/?task=results#!sort=relevance&rows=10&f=display_authors%3A"Ludmyla%20Petryshyn"](https://www.e3s-conferences.org/component/solr/?task=results#!sort=relevance&rows=10&f=display_authors%3A)
7. Про соціальний і правовий захист військовослужбовців та членів їх сімей: Закон України від 20 грудня 1991 року № 2011-ХІІ. Відомості Верховної Ради України (ВВР). 1992. № 15. ст. 190. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2011-12#Text>
8. Савка В.І. Правові засади соціального захисту учасників бойових дій в Україні // *XII Міжнародна науково-практична конференція «Соціальна робота у глобальному та національному вимірах: виклики, загрози, перспективи розвитку»* (23-24 листопада 2023 р.) Київ: КПІ ім. Ігоря Сікорського. 2023.
9. Сайнецький О.П. Зміст та особливості соціального забезпечення військовослужбовців як правового явища. Митна справа. 2013. № 5 (89). С. 204–209.